

LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE OPHEUSDEN

In opdracht van Gemeente Neder-Betuwe
Versie 2.0, 8 Januari 2020

LOCATIE

Plangebied analyse

Toekomstige ontwikkeling woonwijk
West-Heerenland

Zoekgebied nieuwe infrastructuur

Toekomstige ontwikkeling ABC-Terrein

Boomkwekerij – Identiteit Opheusden dat zich profileert als Europees laanboomcentrum

Karakteristieke lange watergang

Karakteristieke lange watergang

Open karakteristieke ruimte

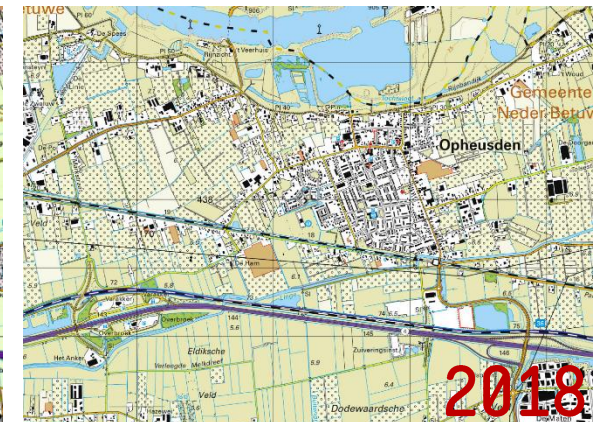
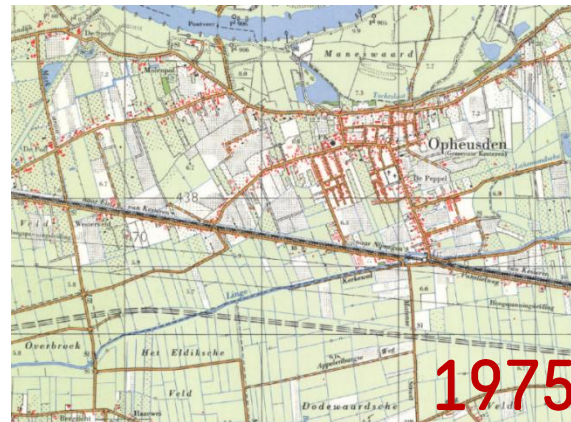
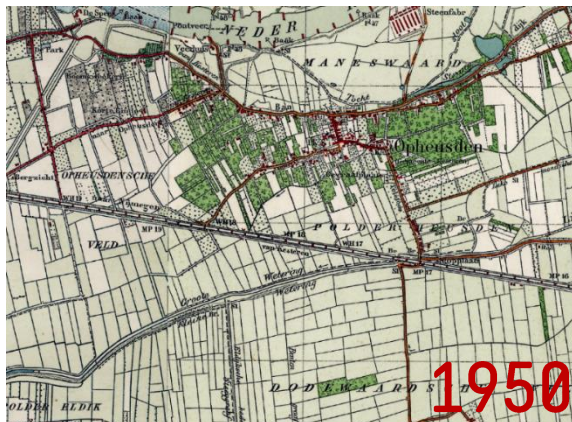
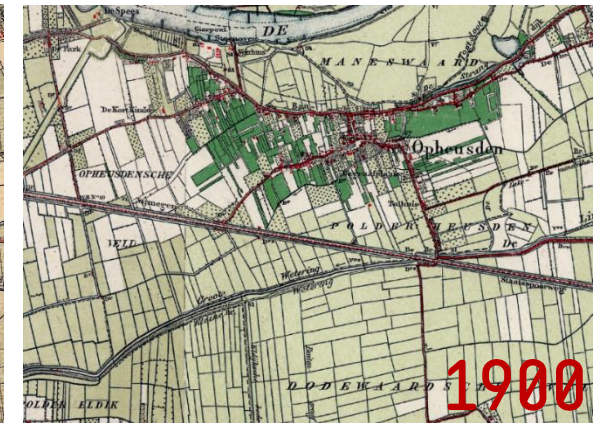
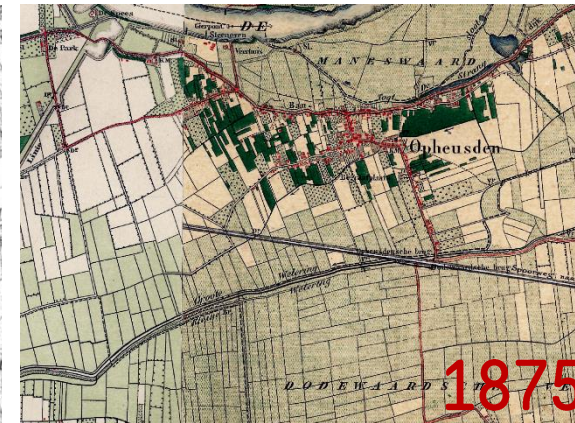
Boomkwekerij – Identiteit Opheusden dat zich profileert als Europees laanboomcentrum

Karakteristieke lange rechte wegen, af en toe een bomenlaan

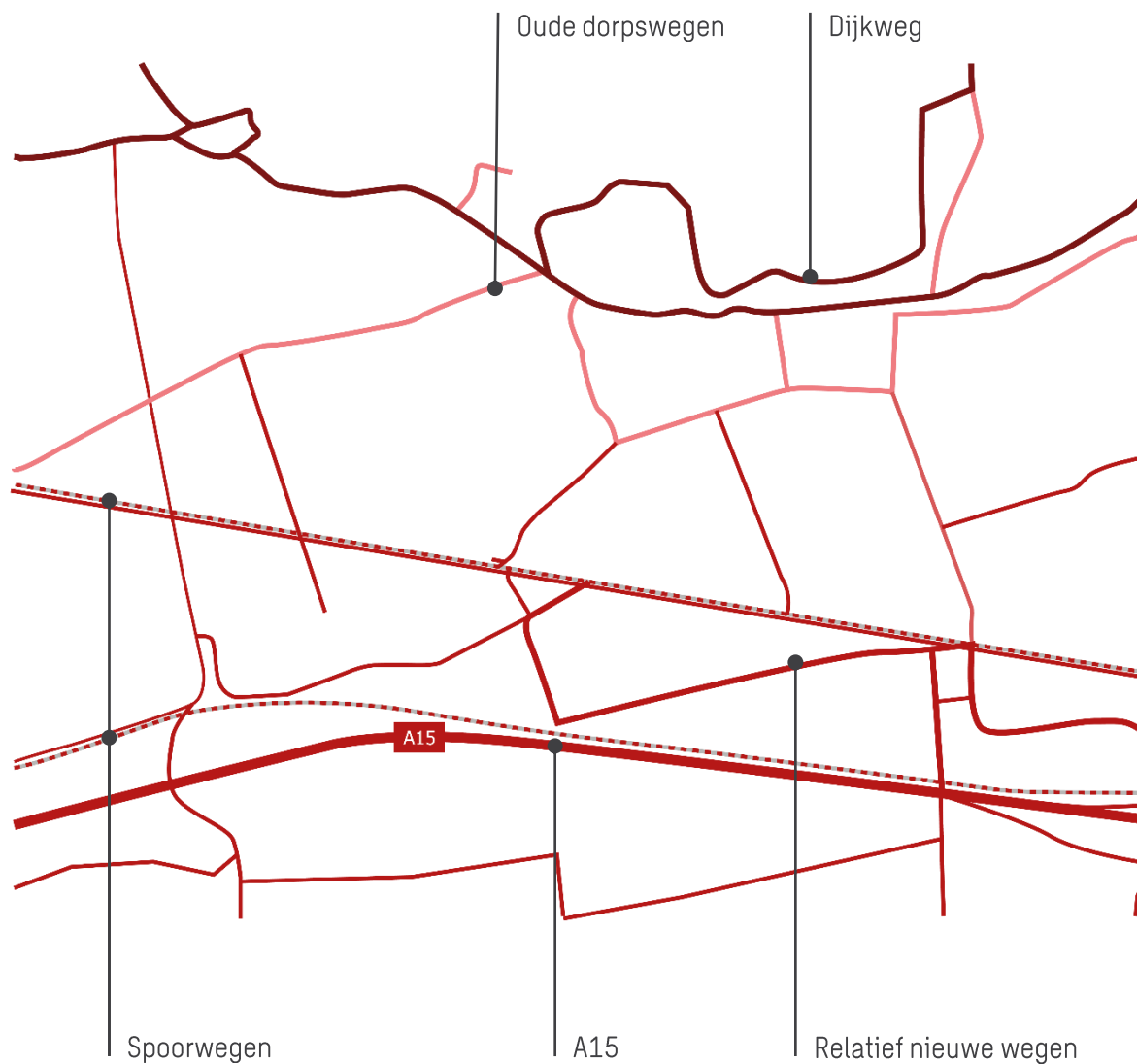

HISTORIE

STRUCTUREN

ONTSLUITING

De ontsluiting van Opheusden bestaat uit oude dorpswegen (ontstaan rond 1800) en relatief nieuwe ontsluiting.

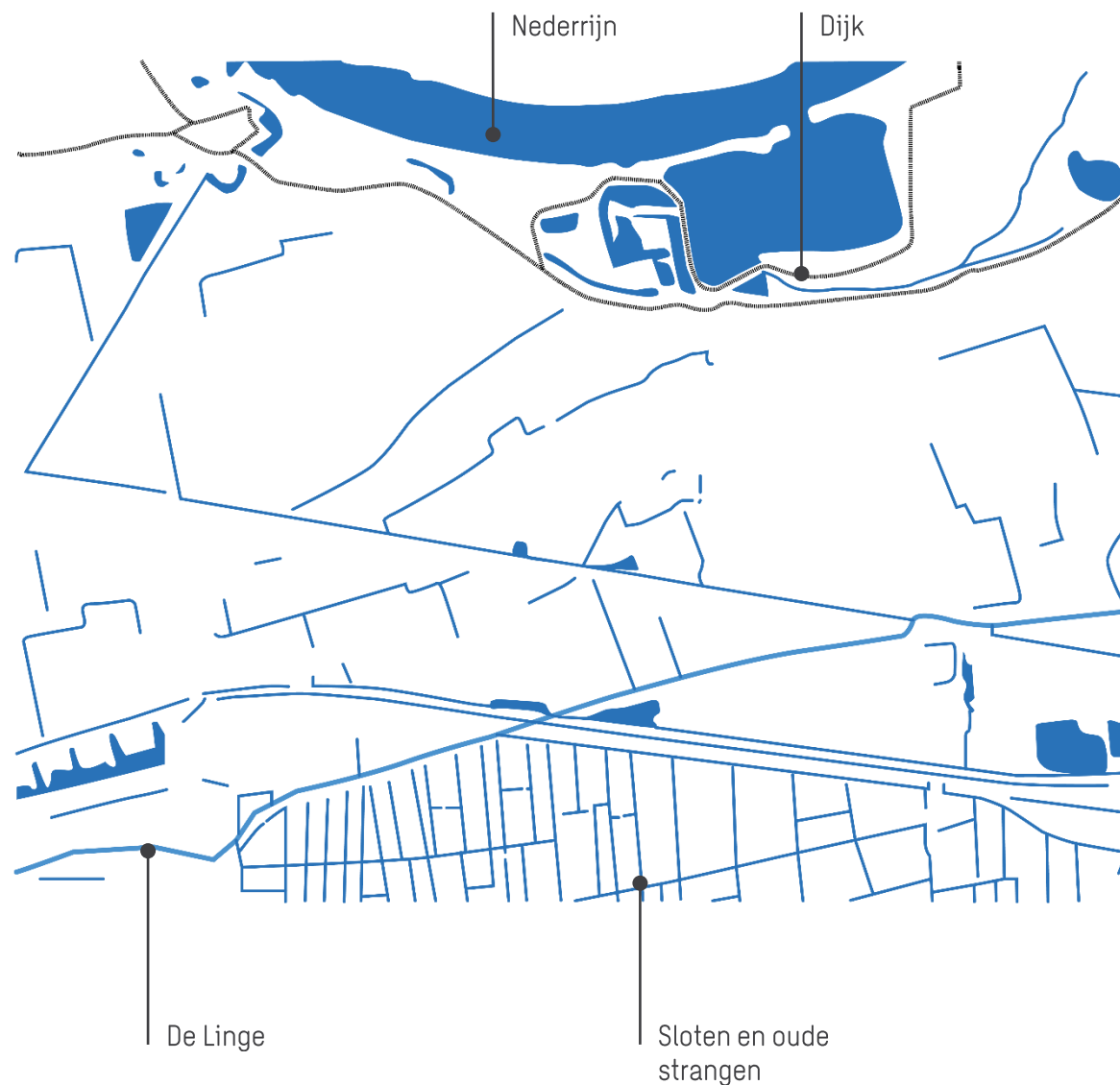
Eén van deze nieuwe wegen is de A15 die een belangrijke ontsluiting vormt aan de zuidzijde van het plangebied.

Van oudsher vormde Opheusden een belangrijke schakel in het wegverkeer tussen Nijmegen en Utrecht.

Kenmerkend

- Lange doorgaande lijnen
- Door de rivier gevormde dijkwegen

STRUCTUREN

WATER

De Nederrijn heeft met verschillende dijkdoorbraken een grote rol gespeeld in het ontstaan van Opheusden. De dijk heeft soms een kronkelig verloop door de aanwezigheid van enkele wielen.

Kleine sloten en strangen in het zuidelijk deel in het landschap, zijn karakteristiek voor het oude komgebied in het zuiden van Opheusden.

De Linge

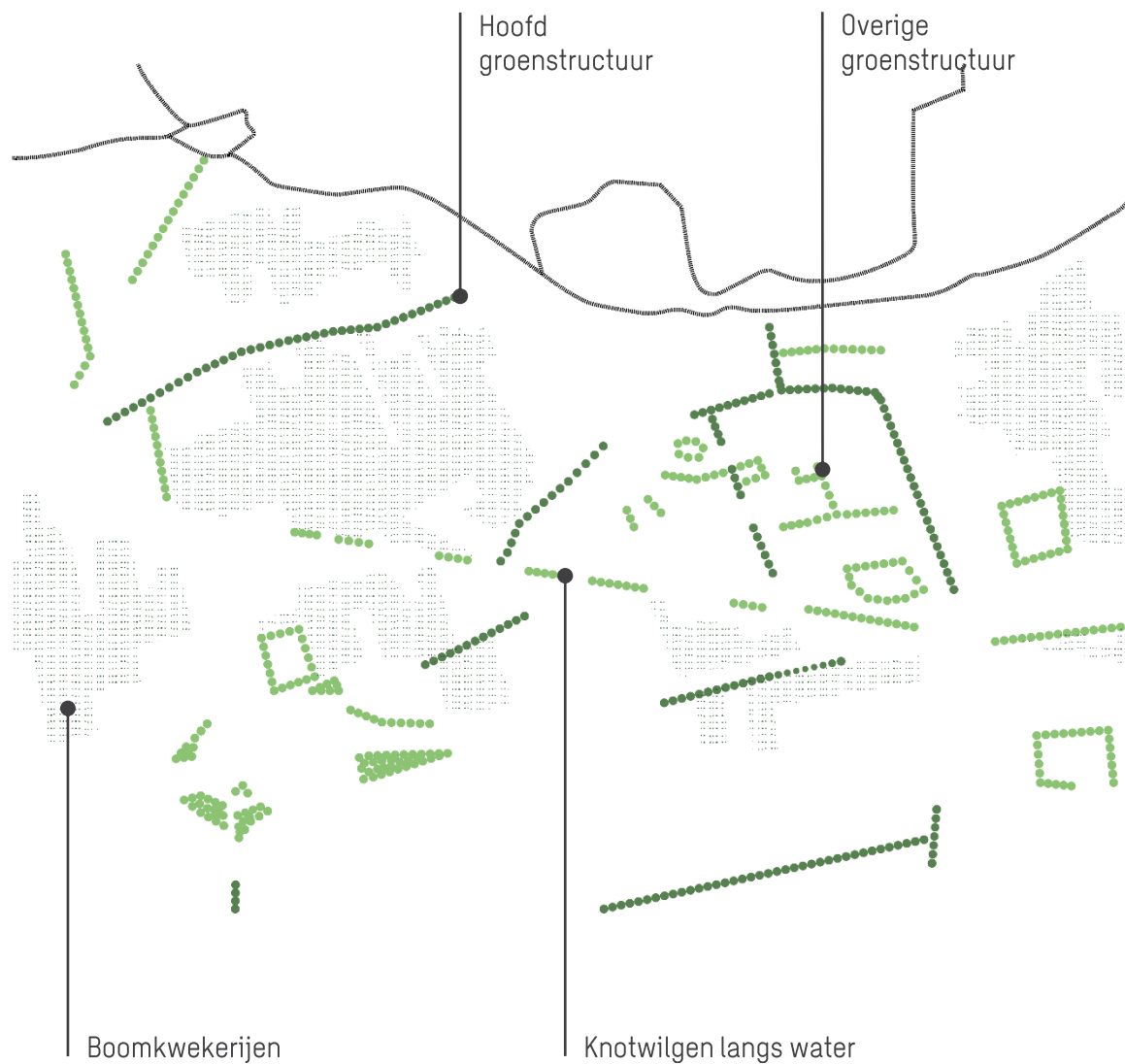
De Linge is een hele oude waterloop door het plangebied. Soms wordt de Linge begeleid door een weg met bomenlanen, maar binnen het zoekgebied ligt naast de Linge een smal weggetje dat overgaat in een boerenpad.

Kenmerkend

- Sloten en oude strangen in oude komgronden.
- Meer dichtheid, minder overblijfselen rivierenlandschap.

STRUCTUREN

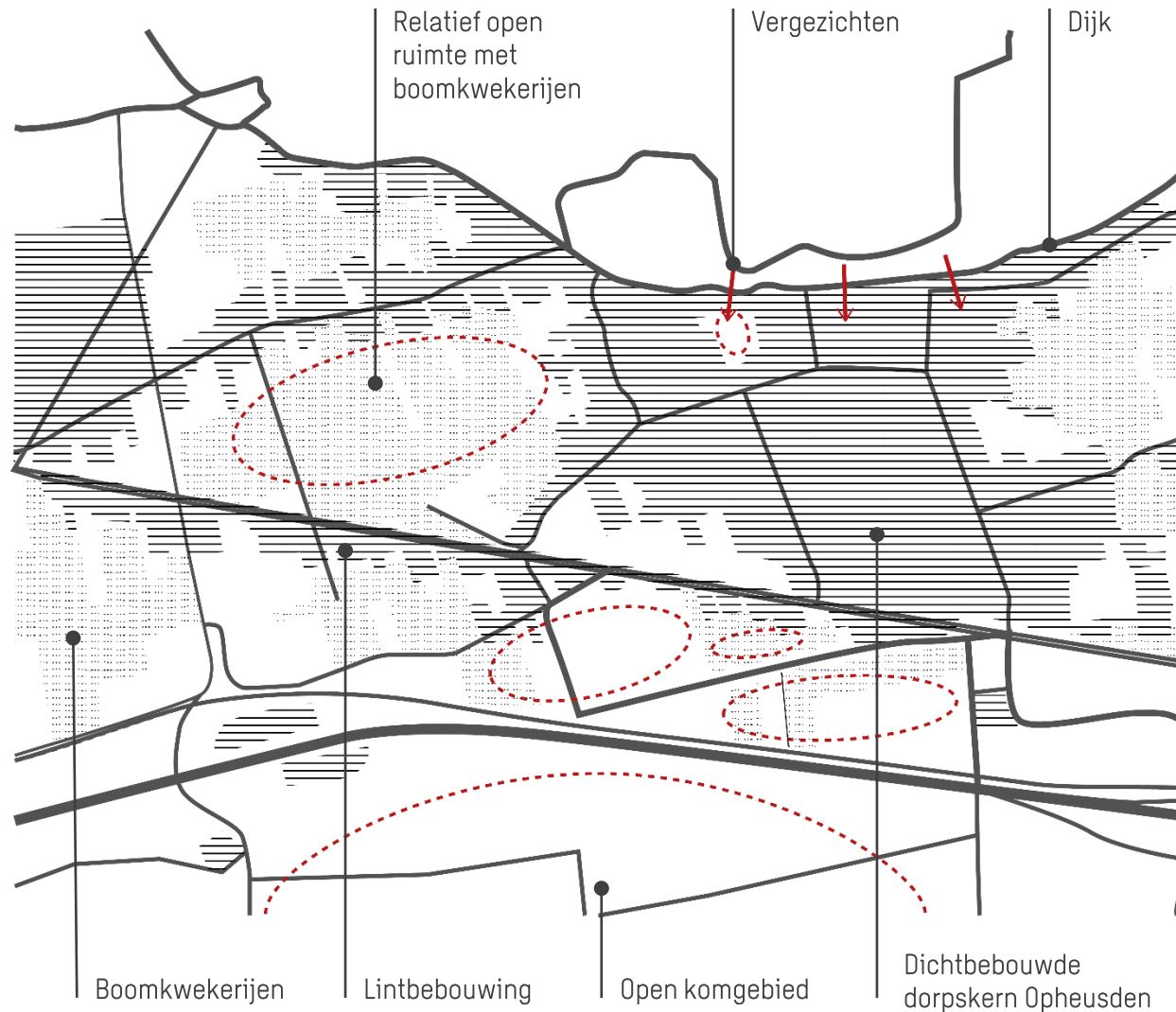
GROEN

Opheusden profileert zichzelf als Europees laanboomcentrum. Dat is buiten ook goed waarneembaar door de vele boomkwekerijen rondom Opheusden.

Opheusden heeft relatief weinig wegen versterkt met laanbomen en heeft de ambitie uitgesproken dit de komende jaren te willen versterken.

MASSA/RUIMTE

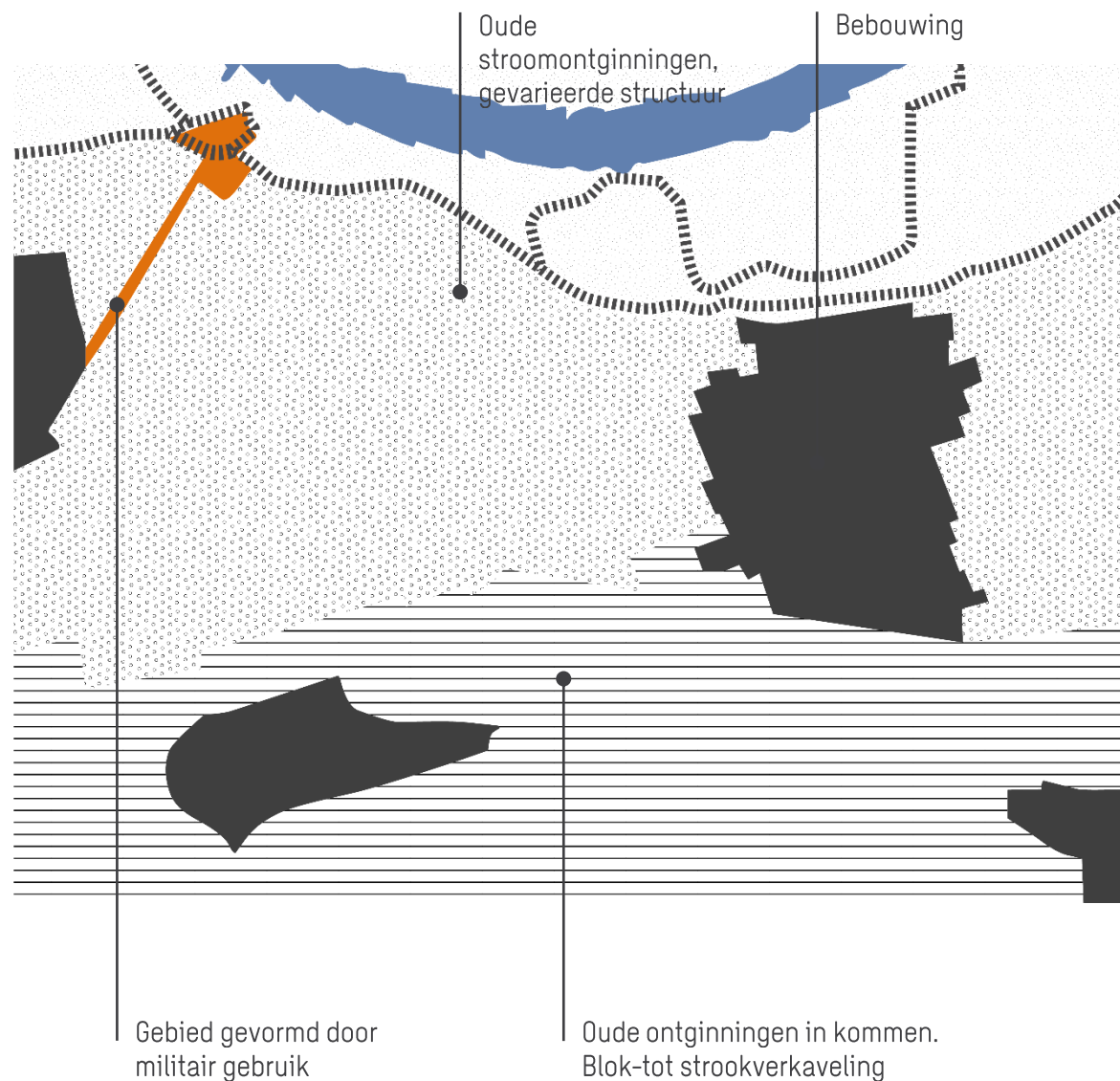
RUIMTELIJKE BELEVING

De bebouwde gebieden zijn omgeven door open komgebieden afgewisseld met fruitteelt en boomkwekerijen.

Kenmerkend voor de Neder-Betuwe zijn de dorpskernen die worden verbonden met linten. De linten zijn sterk aangezet met volwassen beplanting en bebouwing. Juist hierdoor zijn ook de gebieden waar fruitteelt en boomkwekerijen zijn, nog steeds ruimtelijk omkaderd door grotere en hogere beplanting. Zo blijven de relatief open ruimten, begrensd door stedelijke linten en opgaand groen, behouden.

BODEM

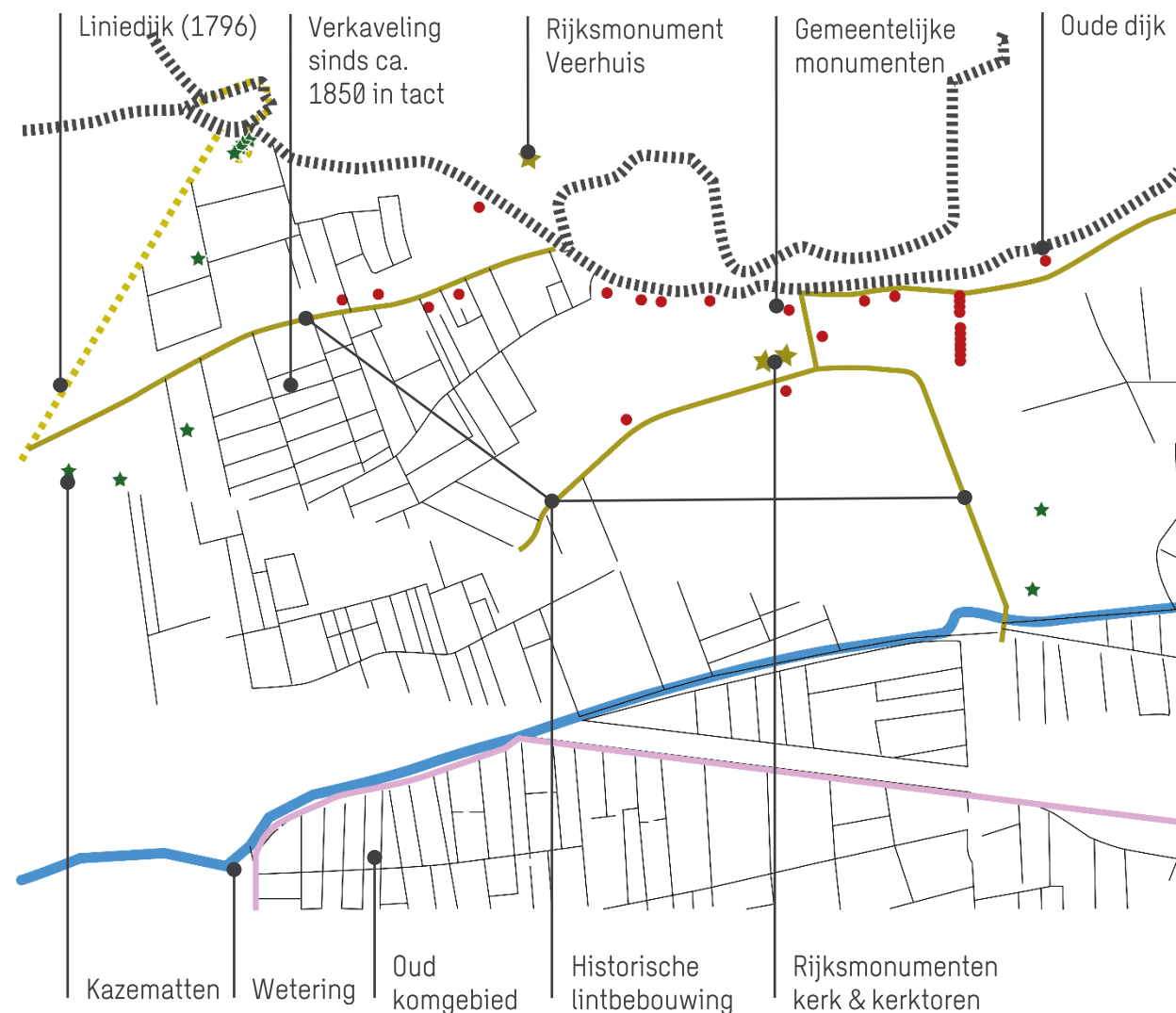

BODEM EN ONDERGROND

Opheusden is gelegen in een oud stroomrugontginningsgebied. De vruchtbare ruggen verklaren de vele boomkwekerijen in en rondom het dorp. (zie groenstructurenkaart pag. 9)

Ten zuiden van Opheusden bevinden zich oude komgronden. Deze gebieden bleven lang onbebouwd en boden, voor de komst van de dijk, ruimte voor waterberging in de herfst en winter.

HISTORIE & IDENTITEIT

HISTORIE

Opheusden en haar omgeving kent een rijke en waardevolle historie die volop aanwezig is.

Er zijn meerdere oude waardevolle linten aanwezig waar geregeld boerderijen staan die zijn beschermd als gemeentelijk monument. Daarnaast is de verkavelingsstructuur nog steeds intact. Deze verkavelingen liggen haaks op de linten en hebben een relatief kleine schaal ten opzichte van latere verkaveling.

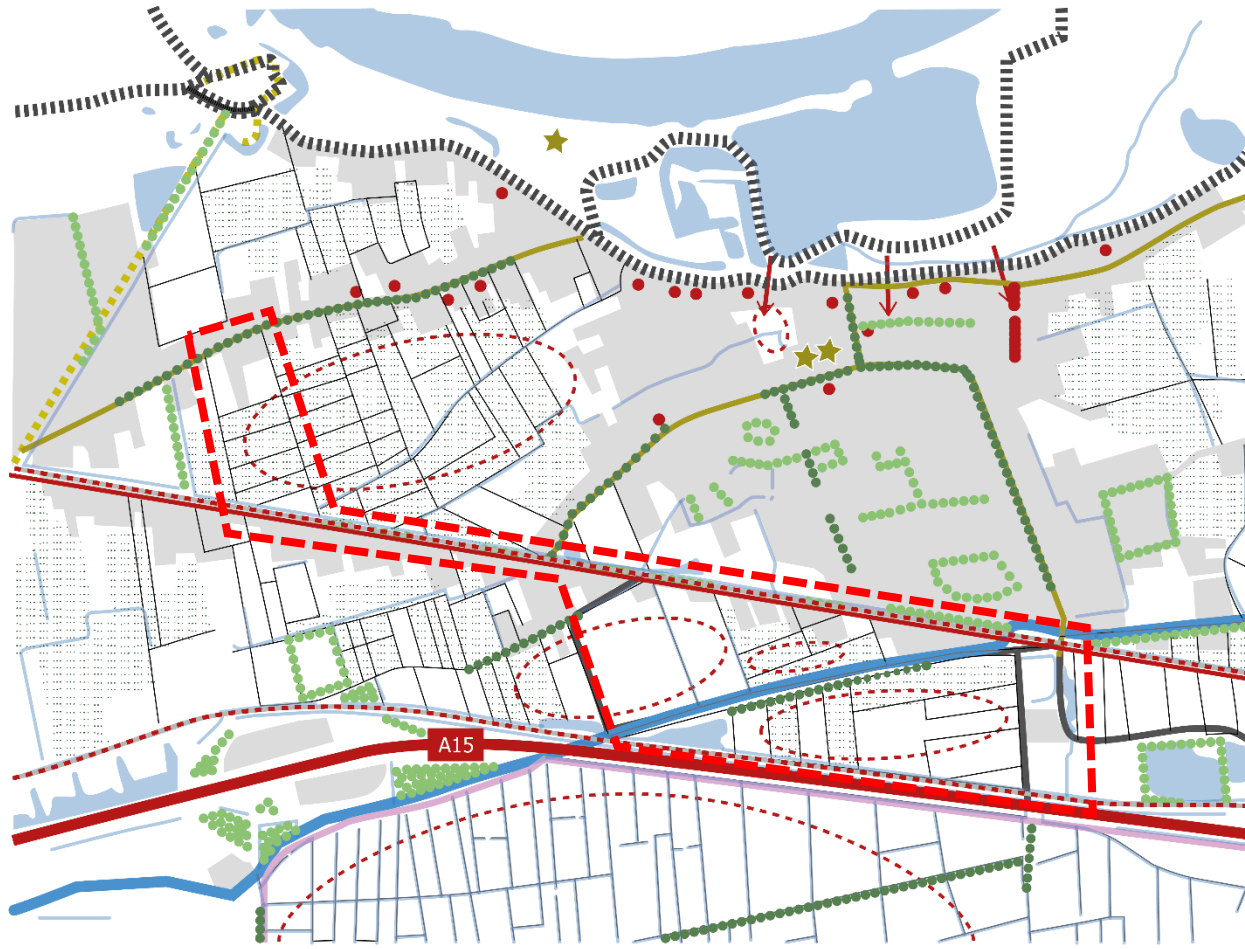
De zuidgrens van het gebied wordt gevormd door de Linge, een watergang die van Doornenburg tot aan Tiel is gegraven. De Linge bestond uit twee weteringen:

- De noordelijke Kleine Wetering, (ook wel de Heusdense Suipert)
- De zuidelijke Grote Wetering (of Waalwetering)

Tussen het eind van de 18^e en het begin 19^e eeuw is de betuwelinie aangelegd als verdedigingslinie tussen de Rijn en Waal. Een groot deel van deze linie is verdwenen maar in en rondom Opheusden zijn nog een aantal stukken terug te vinden. Zo staan er nog oude kazematten en is de oude liniedijk nog goed zichtbaar.

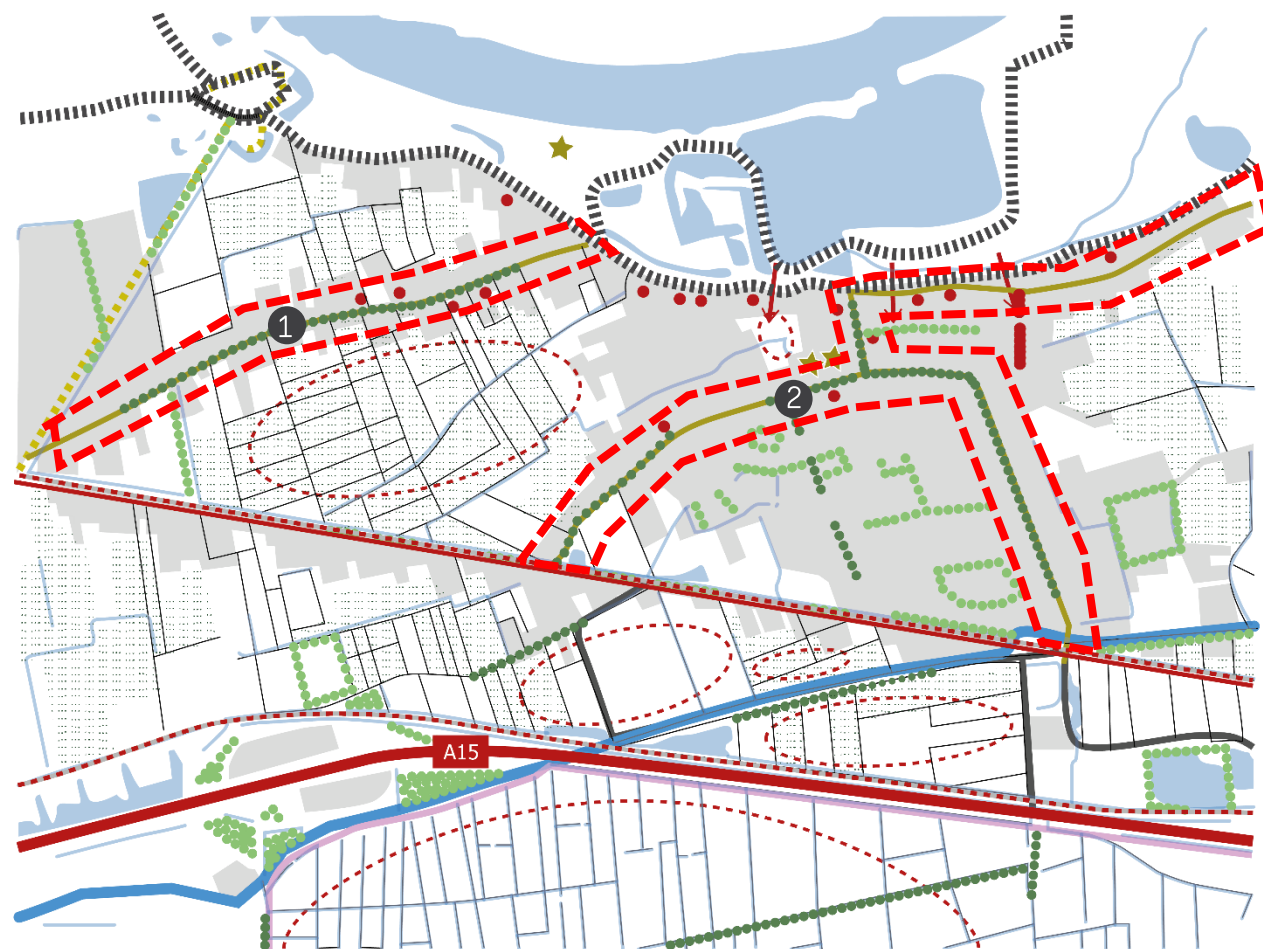
LANDSCHAPSTRUCTUURKAART

Op de landschapstructuurkaart zijn de meest kenmerkende structuren samengevoegd. Daarnaast is het zoekgebied voor de nieuwe ontsluiting weergegeven (kader).

Alle landschappelijke eenheden die binnen dit kader vallen of het zoekgebied raken, worden op de volgende pagina's verder toegelicht.

LANDSCHAP/STRUCTUURKAART

HISTORISCHE DORPSLINTEN

De karakteristieke dorpslinten dateren uit ca. 1815 en zijn beeldbepalend voor Opheusden. De identiteit van de Tielsestraat, Hamsestraat, Burgemeester Lodderstraat en Dalwagenseweg dient behouden te blijven.

1. TIELSESTRAAT

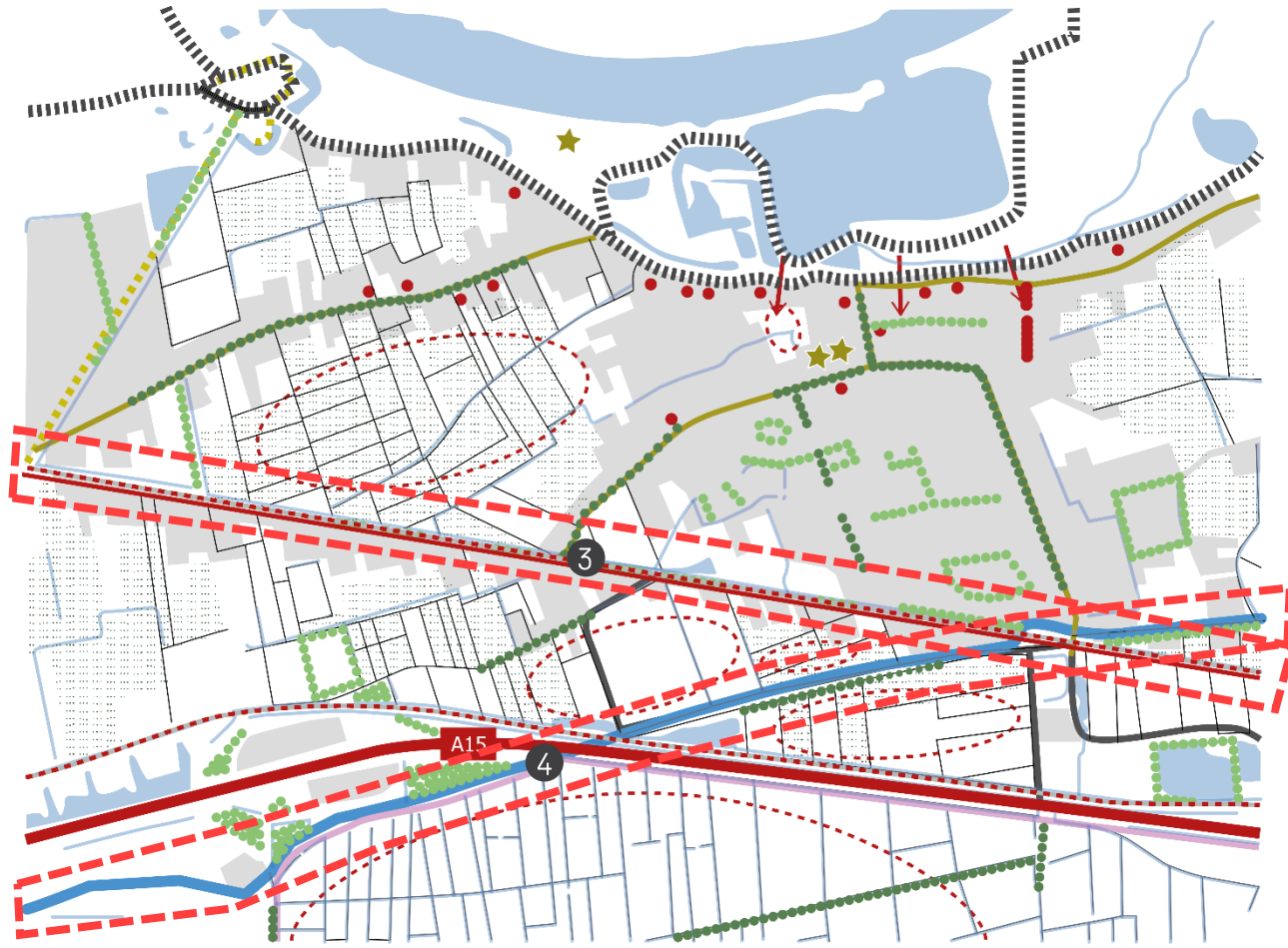
De Tielsestraat (voorheen Pottemseweg) is, met zijn monumentale panden, een waardevol cultuurhistorisch lint. De eenheid in dit lint is erg belangrijk en aanpassingen aan de wegbreedte en/of inpassen van rotondes is onwenselijk vanuit cultuurhistorisch oogpunt. De aanwezige groenstructuur is waardevol en de onregelmatige bomenlanen karakteriseren dit lint.

2. HAMSESTRAAT-BURGEMEESTER LODDERSTRAAT-DALWAGENSEWEG- LAKEMONDSESTRAAT

Deze cultuurhistorische linten liggen aan de rand van het zoekgebied en worden daarom gezamenlijk behandeld. Deze waardevolle linten vormen de kern van Opheusden. Door de realisatie van de nieuwe ontsluitingsroute zal de verkeersintensiteit op een deel van deze wegen waarschijnlijk afnemen. Mogelijk kunnen deze linten versterkt worden door het verminderen van de verhardingsoppervlakte en juist meer laanbomen aan te planten.

LANDSCHAP/STRUCTUURKAART

LANGE LIJNEN

Binnen het zoekgebied zijn twee lange lijnen aanwezig met beiden een hele andere ontstaansgeschiedenis. Beide lijnen zijn sterk aanwezig.

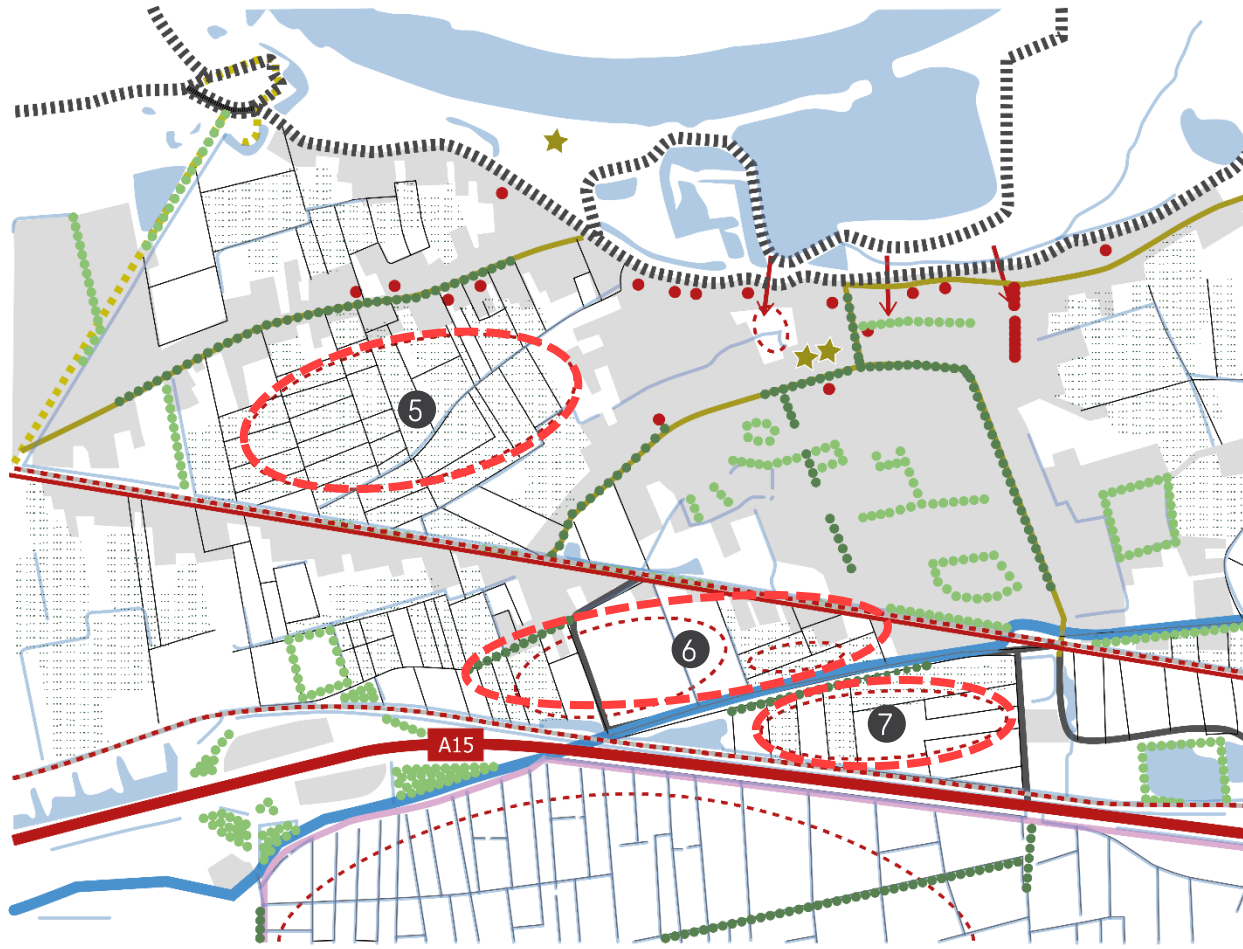
3. TREINVERBINDING (ca.1900)

Dwars door het plangebied loopt een kaarsrechte spoorlijn met aan beide zijden brede sloten. Deze lijn is letterlijk in het landschap gelegd en de omliggende verkavelingen zijn voor een zeer groot deel behouden. Langs delen van deze lijn is ook een weg aangelegd dat uiteindelijk is gegroeid tot een nieuw bebouwingslint met woningen, bedrijven en opgaand groen. Door de aanwezigheid van deze bebouwing en het groen is dit relatief nieuwe lint ook bepalend geworden voor de ruimtelijke opdeling van het landschap. De spoorlijn vormt nu een belangrijke verbinding voor treinverkeer tussen Tiel en Arnhem. Ten noorden van de verbinding liggen (zie historie & identiteit pag. 12) enkele oude kazematten. Omdat de spoorlijn niet verhoogd is aangelegd en dus niet onder water kon worden gezet, was het van belang dat deze kwetsbare locatie extra bewaakt werd.

4. LINGE

De Linge is een hele oude waterloop door het plangebied. Soms wordt de Linge begeleid door een weg met bomenlanen, maar binnen het zoekgebied ligt naast de Linge een smal weggetje dat overgaat in een boerenpad. Deze "rust" langs de Linge is waardevol en dient zoveel mogelijk behouden te blijven. Nieuwe kruisende infrastructuur dient zorgvuldig ingepast en ontworpen te worden.

LANDSCHAP/STRUCTUURKAART

OPEN/GESLOTEN RUIMTES MET BOOMKWEKERIJEN

5. HISTORISCHE BLOKVERKAVELING

Deze open ruimte heeft een relatief grote maat en schaal. De huidige verkavelingsstructuur dateert uit ca. 1850 en is beeldbepalend en waardevol. Behouden van het karakter en openheid van het gebied is een belangrijk aandachtspunt. Nieuwe infrastructuur mag het gebied niet verder opdelen en kan alleen aan de randen worden ingepast. Daarnaast is respect voor de bestaande verkaveling erg belangrijk.

6. OPEN GRASLAND/BOOMKWEKERIJEN

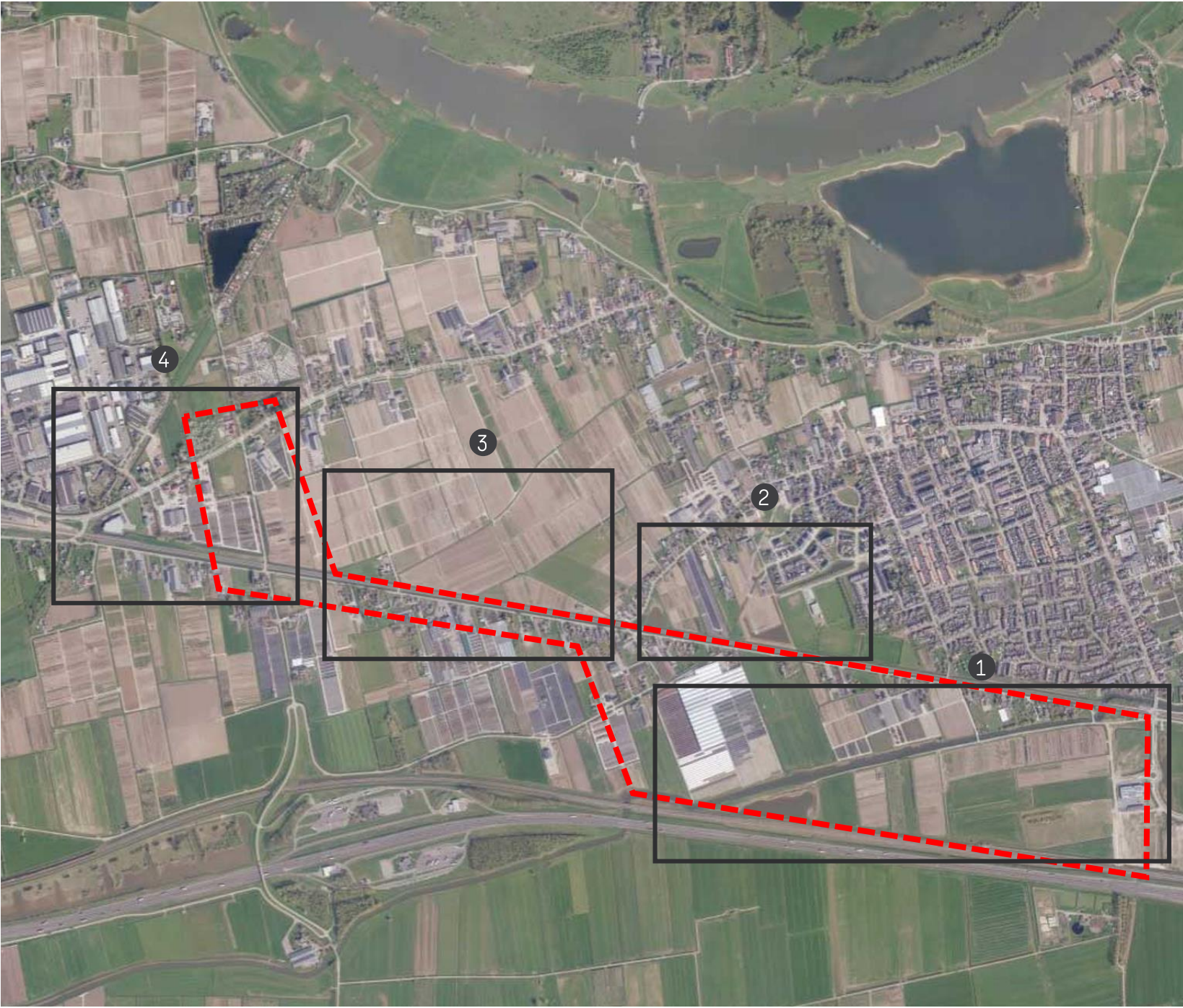
Deze open ruimte is een stuk kleiner dan kamer "5", maar heeft ook nog steeds de originele verkaveling haaks op de Linge. Aan de Noordzijde is de relatie met de kern Opheusden minder aanwezig door de komst van de spoorlijn met haar relatief nieuwere bebouwingslint. Behoud van de openheid van deze kamer is het belangrijkste aandachtspunt. Een nieuwe weg door deze kamer wordt bij voorkeur niet voorzien van laanbeplanting, omdat deze (bij volwasdom) de kamer kleiner maakt.

7. OPEN GRASLAND/BOOMKWEKERIJEN

Deze ruimte is het kleinst van alle drie en was voor de komst van de snelweg verbonden met het gebied ten zuiden van de weg. De verkavelingen lopen voor een groot deel nog door.

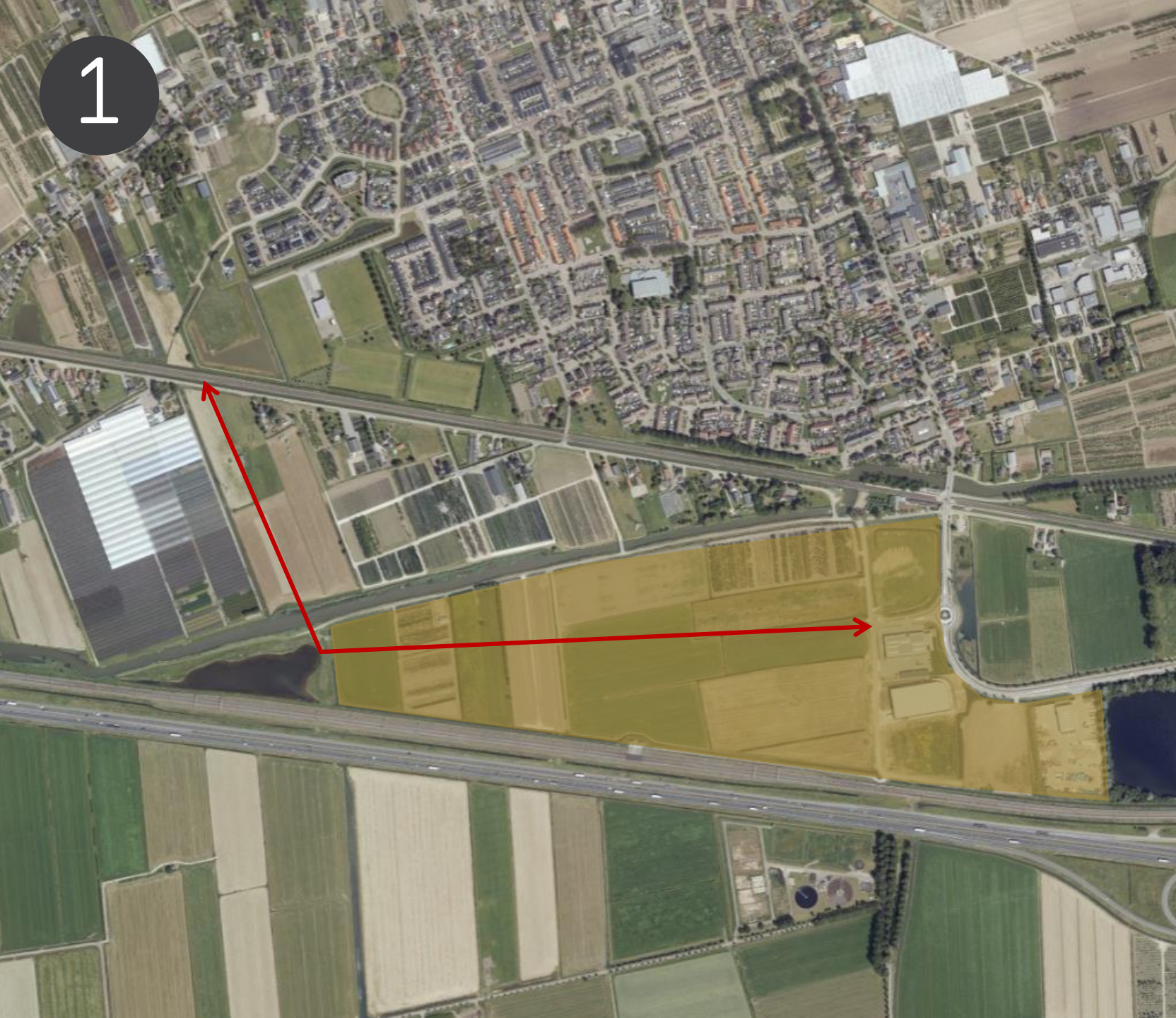

CONCLUSIE & ADVIES

Het zoekgebied van het nieuwe tracé is op te delen in vier deelgebieden. Ieder deelgebied heeft zijn eigen kenmerken en daarom zijn er verschillende opties mogelijk. Op de volgende pagina's worden deze per deelgebied toegelicht.

1

Het begin van het beoogde tracé loopt door twee subgebieden:

- A. Het, nog te ontwikkelen, ABC-bedrijventerrein. Dit gebied ligt tussen de Linge en de snelweg (gele arcering).
- B. Ten noorden van de Linge

Belangrijke karakteristieken:

Op pagina 13 t/m 16 treft u de landschapsstructuurkaarten aan met de omschrijvingen van de verschillende deelgebieden. Deze benoemde waarden dienen behouden/versterkt en/of gecompenseerd te worden.

Inpassingsopgave:

- Verkavelingspatroon zoveel mogelijk behouden en de weg het verkavelingspatroon te laten volgen.
- Brug over de Linge is een belangrijke ontwerpogave. Enerzijds dient de brug de karakteristieken van de Linge te behouden en, waar mogelijk, te versterken. Ook dient rekening te worden gehouden met eisen die gelden ten aanzien van vaarroutes en ecologische routes.
- De weg ten noorden van de Linge ligt op de overgang van een open gebied en kassencomplex. Rijbeplanting kan de overgang van open gebied naar kas maskeren.

Het beoogde tracé zal in dit gebied een nieuw entree gaan vormen vanuit het buitengebied naar Opheusden. Momenteel ontbreekt het in het gebied aan structuur. Met de komst van verbeterde ontsluiting en de nieuwbouwwijk West-Heerenland, ligt er een grote kans, de versnippering tegen te gaan.

Belangrijke karakteristieken:
Op pagina 13 t/m 16 treft u de landschapsstructuurkaarten aan met de omschrijvingen van de verschillende deelgebieden. Deze benoemde waarden dienen behouden/versterkt en/of gecompenseerd te worden.

Inpassingsopgave:

- Eén herkenbare entree. De nieuwe route biedt kansen voor een verbeterde entree, passend bij de karakteristieken van het gebied. Bijvoorbeeld het doorzetten van bestaande groenstructuur met bomenlanen.
- Het gebied vraagt om een over-all visie, waarbij verder wordt gekeken dan de ontsluiting.
- Aansluiting op structuur parallelweg.

3

Het deelgebied van het beoogde tracé vormt een belangrijke structuur voor Opheusden. Een nauwkeurige inpassing met behoud van karakteristieken is dan ook van groot belang.

Belangrijke karakteristieken:

Op pagina 13 t/m 16 treft u de landschapsstructuurkaarten aan met de omschrijvingen van de verschillende deelgebieden. Deze benoemde waarden dienen behouden/versterkt en/of gecompenseerd te worden.

Inpassingsopgave:

- Openheid/zicht op omliggende verkaveling behouden
- Wilgen langs water behouden of nieuw aanplanten
- Karakteristieke rechte lijnen (wegen, water, verkaveling) dienen gevolgd te worden.

In het laatste deel van het tracé zijn twee opties mogelijk. De opties worden hieronder beschreven:

- A. Ontsluiting via de Marktstraat
- B. Het doorleggen van de weg langs de Parallelweg. Hierbij is het van belang dat er nader onderzoek wordt gedaan naar de kazematten langs de spoorlijn (zie pag. 12). Niet alleen de objecten zelf, maar ook als onderdeel van de Betuwelinie. Advies hierbij is deze mogelijkheid verder te onderzoeken in samenwerking met cultuurhistorici van de gemeente, provincie en andere betrokkenen.

Belangrijke karakteristieken:

Op pagina 13 t/m 16 treft u de landschapsstructuurkaarten aan met de omschrijvingen van de verschillende deelgebieden. Deze benoemde waarden dienen behouden/versterkt en/of gecompenseerd te worden.

Inpassingsopgave:

- Verkavelingspatroon zo veel mogelijk behouden en de weg het verkavelingspatroon te laten volgen.
- Bestaand groen zo veel mogelijk behouden en versterken.
- Behoud van karakteristieke rechte wegen, verkavelingspatroon en sloten.
- Mogelijkheden onderzoeken voor nieuwe aansluiting op de Tielsestraat.

Contact

Voor vragen en opmerkingen kunt u contact opnemen met:

Irene van der Tol

Landschapsontwerper

+31 6 57 02 69 50

irene.vandertol@sweco.nl

www.sweco.nl

A wide-angle photograph of a long, multi-lane bridge stretching across a body of water towards the horizon. The sky is filled with soft, orange and yellow clouds, indicating a sunset or sunrise. The bridge's structure, including its supports and railings, is visible on the left side of the frame.

SWECO

